

ကညီဂုၢ်ဝီခွဲးယၢ်ကရူၢ်

မၤနီၣ်မၤယါတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးပုၤဂုၢ်ဝီခွဲးယၢ်လၢကီၢ်ပယီၤခိခိၣ်န့ၣ်သဝီပုၤ

လံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါၣ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲအမုၢ်န့ၣ်

လၢယုၤ ၂၀ သီ, ၂၀၂၄ နံၣ်

လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိဖျါၣ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲအမုၢ်န့ၣ်ဝဲအံၤ, ကညီဂုၢ်ဝီခွဲးယၢ်ကရူၢ် (KHRG) ဟံပနီၣ်ဒီးမၤလၢကပီၤဝဲ ပုၤလၢအဘၣ်ယုၤဖျဲးအသး လၢတၢ်သဘံၣ်သဘၣ် ဒီးတၢ်မၤသံမၤဝီလၢကီၢ်ပယီၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်သ့ၣ်ဒုသးဒူဒီးအတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘါန့ၣ်လီၤ. KHRG အဲၣ်ဒီးလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်အပုၤတဝၢ ကဟံသ့ၣ်ဟံသးဝဲဘၣ်ဃး ပုၤလၢအဘၣ်ယုၤမ့ၢ်ဟးဖျိးလၢထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်, ပုၤဘၣ်ယုၤအိၣ်ကဒုလၢဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒဲကဝီပုၤသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးပုၤဘၣ်ယုၤအိၣ်ကဒု လၢကီၢ်တဲာ်ကီၢ်ဒီးကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်လိာ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ဆၢမုၢ်လၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တနံၤအံၤ KHRG ဃုထီၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်အပုၤတဝၢလၢ ကဆၢထၢၣ်ဃုာ်ဒီး ထံဖိကီၢ်ဖိကမုၢ်လၢကီၢ်ပယီၤအပုၤလၢအဘၣ်ဟံတၢ်ကွံာ်အဟံၣ်အယီ ဒီးဃုာ်ပုၤဖျဲးအသးလၢပယီၤသုးမိၤစီရိၤအတၢ်ထီၣ်ဒုးထီဒါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပအဲၣ်ဒီးလၢထံကီၢ်အိၣ်ဘူးအိၣ်တၢ် ဒီးထံဂုၤကီၢ်ဂၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ် ကဟံထီၣ်ဖိာ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢအကြၢးအဘၣ် ဒီးတုၤလီၤတီၤလီၤ ဒ်သိးကဒိသဒါဝဲထံဖိကီၢ်ဖိကမုၢ် လၢအဘၣ်ယုၤဖျဲးအသးလၢပယီၤသုးမိၤစီရိၤအတၢ်မၤ အမၤသီ လၢကီၢ်ပယီၤပုၤ ဒီးပုၤလၢအဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆဲးလီၤစုမုၢ်ကျၢ်လၢတၢ်ကမၤဝဲထံကီၢ်ဒိဘၣ်တၢ်ပတုာ်တၢ်ခး ဖဲ ၂၀၁၅ နံၣ်ဝံအလီၢ်ခံ တၢ်ဆုၤကဒါက့ၤပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲ ဆူကီၢ်ပယီၤပုၤ လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်သးဆူၣ်အဖီခိၣ် အနီၣ်ဂံၢ်ဟဲအါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.¹ ဒ်လဲာ်ဂုၤဂ့ၤ ဖဲ ၂၀၂၁ နံၣ် သုးမိၤစီရိၤဟံးန့ၣ်ဆူၣ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤ ဝံအလီၢ်ခံန့ၣ် တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိးဒီး တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဆူၣ်ခိၣ်တကးသ့ၣ်တဖၣ် ဟဲအါထီၣ်ဝဲအယီ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲထံဖိကီၢ်ဖိကမုၢ်တၢ်ဘၣ်ယုၤမ့ၢ်ဟးဖျိးအါအါဂီၢ်ဂီၢ် လၢကညီကီၢ်စဲာ်အပုၤ ဒီးလီၢ်ကဝီၤအကုာ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်အပုၤစ့ၢ်ကီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးမိၤစီရိၤ အံၤမ့ၢ်ပုၤတဖုလၢအမၤကမုာ်တၢ် အကလုာ်ကလုာ် ဒ်အမ့ၢ် တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိး, တၢ်မၤသံမၤဝီ, တၢ်ခးလီၤနီၤစိၤကျိဖးဒိၣ်, တၢ်ခးလီၤတၢ်ဒီးကဘီယုၤ, တၢ်ဒွဲာ်အူထီၣ်ဒုသဝီသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ်မၤဘၣ်ဒိ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ် အဂုၤအဂၤအကလုာ်ကလုာ် လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး ဒီးပုၤဂုၢ်ဝီတၢ်လိာ်ဘၣ်အတၢ်ဂုၢ်ကီၢ်လၢထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤ

¹ KHRG, [Stepping into Uncertainty: Refugee and IDP Experiences of Return in Southeast Myanmar](#), Thematic Report, August 2020.

န့်လီ။ ခီဖျိလၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၢအယိ ဖိဒံသံသ့သ့တဖၣ် မ့ၢ်ပုၤလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ် အဒိၣ်ကတၢၢ်န့ၣ်လီၤ။ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၢ်ဝဲဒီး တၢ်တြီၤမၤ တံာ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးတၢ်လီၤပျံၤလီၤဘၣ်ယိာ် လၢအတၢ်ဖိးလိမၤဒီးအပူၤ ဒီးအသးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဒ်သိးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခဲၣ်လၢအတူၢ်ယိာ်ခိၣ်ကျၢၤကအိၣ်ထီၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤအဂီၢ် အရ့ၣ်ဒိၣ် ဝဲဒၣ် လၢ ဖိသ့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ကဒီး န့ၢ်ဘၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်မူၢ်နီၢ်နီၢ် ခီဖျိအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ခါဆူညါခိၣ်န့ၢ် လၢထံကီၢ် အဂီၢ်အယိန့ၣ်လီၤ။

ပယီၤသးမိၤစီရိၤအံၤ ဆဲးတြီၤယာ်ဝဲပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ်အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ လၢထံဖိကီၢ်ဖိကမျၢၢ်လၢအဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ် ဟးဖျိးလိၣ်ဘၣ်ဝဲ သပုၤကတၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးလၢန့ၣ်အမဲၢ်ညါ အဝဲသ့ၣ်မၤကီၢ်မၤခဲဒီးမၤတံာ်တၢ်စ့ၢ်ကီၢ်ဝဲ တၢ်လဲၤဟ့ၣ်နီၤလီၤ ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ် အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဆူပုၤလၢအလိၣ်ဘၣ်တၢ်နီၢ်နီၢ် အအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤ။ ပယီၤသး မိၤစီရိၤအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအံၤ မၤကမၢ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ်သဲစးတၢ်ဘျၢ လၢအဘၣ် တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤ ဒ်သိး ထံဖိကီၢ်ဖိကမျၢၢ် အတၢ်ဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးခီဖျိ သးဖိၣ်စုကဝဲတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအယိ သုတဟဲအိၣ်ထီၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်² ဒီးဒ်သိးတၢ်ကဒိသဒါဒီး မၤစၢၤဝဲထံဖိကီၢ်ဖိကမျၢၢ် လၢအဘၣ်ယုၢ်ပူၤဖျဲးအသးလၢ တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ဒီး တၢ်မၤဆူၣ်မၤစိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။³ အါန့ၢ်အန့ၢ်, ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘုၣ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲသဲစးတၢ်ဘျၢ လၢအမ့ၢ် ၁၉၅၁ နံၣ် ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲအလံာ်ဃံးဃာ် အဖီလၢန့ၣ် တၢ်ဟံလီၤဝဲတၢ်ဘျၢသ့ၣ်တဖၣ်လၢ တၢ်ကဒိသဒါဝဲပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ထံကီၢ်အါတက့ၢ် လၢအအိၣ်လၢကီၢ်အုၣ်ရှၢၣ်မ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံး အပူၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တဆဲးလီၤဝဲအစုမ့ၢ်ကျၢၢ် လၢလံာ်ဃံးဃာ်အံၤအပူၤ ဘၣ်ဆၢၣ်သန့က့ တၢ်ဘျၢခိၣ်သ့ၣ် လၢအအိၣ်လၢလံာ်ဃံးဃာ်ဝဲအံၤအပူၤ လၢအမ့ၢ်တၢ်တဘၣ်ဆုၢ်ကဒါက့ၤ ပုၤလၢအဟဲယုၢ်အိၣ်ကဒုသ့ၣ်တဖၣ်ဆူ အကစၢ်ကီၢ်ဘၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်ဟံပနီၣ်အီၤဒ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘုၣ်လုၢ်လၢထူသန့သဲစးတၢ်ဘျၢန့ၣ်လီၤ။⁴ တၢ်ဘျၢခိၣ်သ့ၣ် လၢအအိၣ်လၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲလံာ်ဃံးဃာ်ပူၤအံၤ ဟံဖျါဝဲဒၣ်လၢ ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်တကြၢးတြီၤ ဃာ်အ ဝဲသ့ၣ်လၢ ကန့ၢ်လီၤအိၣ်ကဒုဆူထံကီၢ်လၢအဘၣ်ဘၢသ့ၣ်တဖၣ်အပူၤဘၣ် ဒီးတၢ်တကြၢး ဆုၢ်ကဒါက့ၤ အဝဲသ့ၣ်ဆူ ထံကီၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၢ်ဝဲဒီး တၢ်လီၤပျံၤလီၤဘၣ်ယိာ်လၢအသးသမူ ဒီးအတၢ်သဘျၢအဂီၢ် အပူၤဘၣ်။⁵

တၢ်ဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအံၤ ဒုးအိၣ်စ့ၢ်ကီၢ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်တူၢ်ဘၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် ဒ်အမ့ၢ်သးတၢ်ဆိကမိၣ်တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး လၢပုၤလၢအဘၣ်လဲၤခီဖျိတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးပုၤတဝၢဒိတဖုအဂီၢ်စ့ၢ်ကီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဖဲလၢတၢ်ထီၣ်ဒုးထံဖိကီၢ်ဖိက မျၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ကဲထီၣ်အသးလၢတၢ်လီၢ်အါပူၤအါတီၤအခါ, ဒီးလီၤဆီဆီဒၣ်တၢ် ဖဲလၢတၢ်သ့ၣ်ယုၢ်ဝဲတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ

² International Committee of the Red Cross (ICRC), [Rules of Customary International Humanitarian Law](#), Rule 129 (B).
³ Article 3 Common to the 1949 Four Geneva Conventions; Article 13, Additional Protocol II to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts. See also, ICRC, [How does IHL protect refugees and internally displaced persons?](#), Article, 22 January 2015.
⁴ UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), [The Principle of Non-Refoulement as a Norm of Customary International Law. Response to the Questions Posed to UNHCR by the Federal Constitutional Court of the Federal Republic of Germany in Cases 2 BvR 1938/93, 2 BvR 1953/93, 2 BvR 1954/93](#), 31 January 1994.
⁵ Human Rights Watch (HRW), [Thailand: Recent Refugees Pushed Back to Myanmar](#), 29 November 2023.

ဒ်အမုၢ် တၢ်မၤပျံၤမၤဖးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အခါန့ၣ် ဒုးကဲထီၣ်ဝဲသးအတၢ်တူၢ်ဘၣ်ထီၣ်ရီၤလၢ ပုၤလၢအဘၣ် လဲၤခီဖျိတူၢ်ဘၣ် တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. သးအတၢ်ပျံၤတၢ်ဖး ဒီးတၢ်တူၢ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မၤဘၣ်ဒိဝဲတၢ်ရဲလိာ်မုၢ်လိာ် လၢအဂ့ၤ လၢပုၤတၢ်ဝါအပူၤသ့ဝဲ ဒီးဒုးကဲထီၣ်ဝဲတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢ တၢ်ကက့ၤမၤဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးက့ၤတၢ်လၢပုၤ တၢ်ဝါပူၤ န့ၣ်လီၤ.

လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲအမုၢ်န့ၣ်အံၤ KHRG ဟ့ၣ်သဆၣ်ထီၣ်ဝဲထံဂုၤကီၢ်ဂၤပဒိၣ်ပပုၤ ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ် ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ၣ်တဖၣ်လၢ ကဟံးထီၣ်ဖိၣ်ထီၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤ ဒ်တၢ်ဟံးဖျါအီၤလၢလၢအသိးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- မၤလီၤတၢ်ဒ်သိးထံကီၢ်အိၣ်ဘူးအိၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ ကဟ့ၣ်တၢ်ပျဲလၢ ပုၤဘၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဟးဖျါး သ့ၣ်တဖၣ် ကဟဲန့ၣ်လီၤသ့ၣ်အိၣ်ကဒုလၢအဝဲသ့ၣ်အကီၢ်ပူၤတက့ၢ်. ဆိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီး အဝဲသ့ၣ် လၢက မၤသကိးတၢ်ဒီး ကီၢ်ဆၢတၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဒီးတၢ်ဒိသဒါအ ကျိၤကျဲသ့ၣ်တဖၣ် လၢပုၤလၢအဘၣ်သ့ၣ်အိၣ်ကဒုသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်တက့ၢ်.
- ပျဲန့ၣ်လီၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ် အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ် ဆူကီၢ်ပယီၤပူၤ ခီဖျိ ကီၢ်ဆၢတၢ်ကရၢကရိ သ့ၣ်တဖၣ် ဒီးလီၢ်ကဝီၤဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိ လၢအဟူးဂဲၤမၤတၢ်လံတၢ်လၢ လီၢ်ကဝီၤပူၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တက့ၢ်.
- မၤလဲၢ်ထီၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကျိၣ်စ့အတက့ၢ် ဒ်သိးကရူၢ်ကရၢသဘျုးသ့ၣ်တဖၣ်, လီၤဆိၣ်တၢ်ကလုၣ်ဒုၣ် ပုၤဟ့ၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကရၢ ဒီးလီၢ်ကဝီၤဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ် ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်အါထီၣ်ကျိၣ်စ့ တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအခွဲးအယာ်န့ၣ်တက့ၢ်. ဒ်န့ၣ်အသိး ဒုးဟံးယုာ်ဟံးဂီၢ် လီၢ်ကဝီၤတၢ်ကရၢ ကရိသ့ၣ်တဖၣ် အံၤလၢ တၢ်မၤတၢ်ဆၢတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ဟ့ၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ်အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဒီးတၢ်ယုထံၣ် န့ၣ်ကျဲဘျုးရဲလၢ တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အံၤအဂီၢ် အပူၤန့ၣ်တက့ၢ်.
- အာၣ်လီၤတူၢ်လိာ်လၢ ပယီၤသုးမိၤစိရိၤအံၤ မ့ၢ်ဝဲပုၤအခိၣ်သ့ၣ် လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်ဒီး ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢအကဲထီၣ်အသးခဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်. တကတီၢ်ယီၤ ဟးဆဲးတၢ် ဟ့ၣ်ပယီၤသုးမိၤစိရိၤလၢစိကမိၤဖိသဲးစး ဒ်အမုၢ်တၢ်ဆဲးလီၤစုမုၢ်ကျါဒီးအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်မၤသကိးတၢ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်တက့ၢ်.
- မၤလီၤတၢ်ဒ်သိး ပယီၤသုးမိၤစိရိၤအံၤ သုတအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢ ကမၤတၢ်ဆၢတၢ်ဘၣ်ထွဲဒီး တၢ်ဟ့ၣ် ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်လိၣ်ဘၣ်အတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤနီတမံၤတဂ့ၤ. [တြိဃာ်စ့ၢ်ကီးကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒ်သိးအသုတလဲၤခီဖျိပယီၤသုးမိၤစိရိၤတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- ဟံးထီၣ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအဆိအချ့ ဒ်သိးတၢ်လိာ်ကီၢ်ဝဲပယီၤသုးမိၤစိရိၤအခိၣ်အနၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢဟီၣ်ခိၣ် ဒီးဘၣ်အကီၢ်ဘျိၣ်ပူၤ ခီဖျိအတၢ်ထီၣ်ဒုးမၤဆါပယွဲထံဖိကီၢ်ဖိကမျါအပိ ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်ဆဲးကျိး

စီၤနၢၤဒၣ်ဆူ, hsue@khr.org

နီၤဖိလါ, nawpawlah@khr.org